

MADDE 9.2 BİLDİRİMİ

Durukan ve Birol/ Türkiye (no. 14879/20 ve 13440/21) Dava Grubu
ile İlgili Olarak
İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ DERNEĞİ (İFÖD)
tarafından sunulmuştur.

28 Kasım 2024

İFÖD, İfade özgürlüğünü savunan ve destekleyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur

DGI İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Genel Müdürlüğü

AİHM Kararlarının İnfazı Dairesi

F-67075 Strasbourg Cedex

FRANSA

28.11.2024

İfade Özgürlüğü Derneği'nin ("İFÖD") *Durukan ve Birol/ Türkiye* (no. 14879/20 & 13440/21) Dava Grubuna ilişkin Madde 9.2 bildirimidir.

1. Bu bildirim, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olan ve Türkiye'de düşünce ve ifade özgürlüğünü korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen **İfade Özgürlüğü Derneği ("İFÖD")** tarafından hazırlanmıştır.
2. Bu bildirim amacını, ***Durukan ve Birol v. Türkiye* (no. 14879/20 & 13440/21) Dava Grubu** kararından kaynaklanan genel tedbirlerin uygulanmasına ilişkin olarak Bakanlar Komitesi'ni bilgilendirmektir. Bu kapsamda İFÖD, *Durukan ve Birol* davası ile ilgili olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması konusundaki Türkiye'deki yargı makamlarının uygulamalarından doğan sorunları ele alacaktır.

Arka Plan

3. Başvuru, başvuru Durukan ve Birol'un sırasıyla terör örgütü propagandası yapmak ve Cumhurbaşkanı'na hakaret suçlarından mahkum edilmesi ile ilgilidir. Başvurular, mahkûmiyetlerinin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuruların mahkûmiyetlerine ilişkin olarak hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurular, bu tedbirlerin Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlalini oluşturduğundan şikayetçi olmuşlardır.
4. Bu davada Mahkeme, başvuruların cezai mahkûmiyetlerinin 3713 sayılı Kanun'un 7(2). maddesi ve Ceza Kanunu'nun 299. maddesi kapsamında yasal bir dayanağı olduğunun taraflar arasında tartışmasız olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 231. maddesinin, başvuranlar hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması için yasal dayanak oluşturduğunu ve bunun da başvuruların haklarına müdahale teşkil ettiğini gözlemlemiştir.
5. Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesi'nin 05.07.2022 tarihli *Atilla Yazar ve Diğerleri* kararına atıfta bulunmuştur. Bu kararda Anayasa Mahkemesi, ilk olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını öngören hükmün uygulanmasında adil yargılanma güvencelerinin ihlal edilmesi nedeniyle kanunilik şartını karşılamadığı sonucuna varmıştır. İkinci olarak, Anayasa Mahkemesi, söz konusu yasal hükümlerde, ifade özgürlüğü ihlallerinin tekrarına yol açabilecek yapısal sorunlar tespit etmiştir. Son olarak Anayasa Mahkemesi, bu tür ihlallerin tekrarlanmasını önlemek için bir mevzuat değişikliğinin gerekli olduğuna karar vermiştir.
6. Anayasa Mahkemesi, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının yetersiz gerekçelendirildiğini, yerel mahkemelerin savunmada sunulan argümanları dikkate almadığını ve delillerin toplanması ve incelenmesi taleplerini gerekçesiz şekilde reddettiğini tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, davacıların genellikle bir avukatın

yardımından mahrum bırakıldığını ve savunmalarını hazırlamak için gerekli zaman ve olanaklardan yoksun olduklarını kaydetmiştir.

7. Ayrıca, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar davalarda **tek başvuruyolu** olan ağır ceza mahkemesine yapılan itiraz başvurusu da **etkisiz bulunmuştur**. Mahkemeler sıklıkla **basmakalıp ve yetersiz gerekçelere** dayanmış, söz konusu menfaatleri tartmadan dosyanın sadece **yüzeysel bir incelemesini** yapmıştır. Anayasa Mahkemesi ayrıca, sanığın ceza yargılamasının en başında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına rıza göstermesini gerektiren uygulamayı eleştirmiş ve bu uygulamanın kişi üzerinde aşırı baskı oluşturabileceğini ve hâkimlerin sanığı suçlu olarak algılamasına yol açabileceğini, bu algının da adil yargılanma güvenceleriyle telafi edilemeyeceğini kaydetmiştir (§ 64).
8. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi'nin mevcut yasal çerçevenin ve ceza mahkemeleri kararlarının, başvuruçuların haklarına keyfi müdahaleyi önlemek için yeterli usuli güvencelerden yoksun olduğu sonucuna katılmıştır. Mahkeme ayrıca, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasında yeterli yasal güvencelerin bulunmamasının Sözleşme'nin gerektirdiği koruma standartlarını karşılamadığını belirtmiştir.
9. Sonuç olarak Mahkeme, söz konusu tedbirlerin Sözleşme'nin 10(2) maddesi kapsamındaki açıklık ve öngörülebilirlik gerekliliklerini karşılamadığı sonucuna varmıştır. Mahkeme, başvuruçuların ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin Sözleşme'ye uygun olarak "kanunla öngörülmediğini" tespit ederek 10. maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.
10. Tüm bunların sonucu olarak, Mahkeme, başvuruçuların ihlal iddialarını esastan incelemeye devam etmemiştir.

Hükümetin Eylem Planı

11. Hükümet'in eylem planı, *Durukan ve Birol* kararındaki başvuruçulara dönük bireysel tedbirleri içermekle birlikte, genel tedbirlere ilişkin herhangi bir açıklama yapmamaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin *Atilla Yazar* kararının ardından Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerinin değiştirilmiş olmasına rağmen, Hükümet, benzer ihlalleri önlemek için alınan veya alınması öngörülen genel tedbirler hakkında Bakanlar Komitesi'ni zamanı geldiğinde bilgilendireceğini belirtmekle yetinmiştir (§ 8).

İFÖD'ün Gözlemleri

12. *Atilla Yazar* kararını takiben, Anayasa Mahkemesi çok sayıda benzer başka başvuruda da karar vermiş ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kanunilik ilkesini ihlal ettiğini tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesini de aynı gerekçeyle iptal etmiştir. İFÖD, Anayasa Mahkemesi'nin bu kararlarının uygulanmasına ilişkin gelişmeler hakkında Bakanlar Komitesi'ni bilgilendirecektir.
13. Anayasa Mahkemesi, *Atilla Yazar ve Diğerleri* kararında (No: 2016/1635, 05.07.2022), temel hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı bir etkisi olduğu düşünülen hükmün açıklanmasının geri bırakılması tedbirinin kanunilik kriterini karşılayıp karşılamadığını değerlendirmek için kapsamlı bir inceleme yapmıştır (bkz. *Atilla Yazar ve Diğerleri*, §§ 100-173).
14. Anayasa Mahkemesi yaptığı değerlendirmede, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dayanak teşkil eden mevzuatın, başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin süregelen ihlaline yol açan yapısal eksiklikler içerdiği sonucuna varmıştır.

Mahkeme, bu sistemik sorunların yalnızca yargısal yorum yoluyla çözülemeyeceğini tespit etmiş ve sorunların giderilmesi için mevzuat değişikliklerine ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, yerel mahkemelerin uygulamalarını inceledikten sonra, sanıklara yargılamanın erken bir aşamasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını isteyip istemediklerinin sorulmasının ve hükmün temel konularının esaslı bir şekilde incelenmemesinin usule ilişkin eksikliklere yol açtığını gözlemlemiştir. Genellikle ciddi bir iş yükü baskısı altında olan hakimler, yargılama sürecinde usule ilişkin güvenceleri göz ardı etme eğiliminde olmuştur. Bu uygulama, hükmün açıklanmasının geri bırakılması seçeneği mevcut olduğunda, sıklıkla beraat yerine mahkumiyet kararının tercih edilmesine yol açmıştır. Adli istatistikler, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu yürürlüğe girdikten sonra beraat oranlarında düşüş olduğunu göstermektedir (bkz. § 110).
16. Anayasa Mahkemesi ayrıca, ihlal bulduğu ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararını içeren çok sayıdaki davada özellikle ifade özgürlüğüne müdahale edildiğine dikkat çekmiştir. Bu kararlar, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla sonuçlanan davalarda, yerel mahkemelerin demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin gerekliliğini yeterince gerekçelendiremediğini göstermektedir. Bu durum, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının gerekçelerinin çoğunlukla ikna edici olmadığına ve keyfi olduğuna işaret etmektedir (*Atilla Yazar ve Diğerleri*, § 167).
17. Anayasa Mahkemesi 29.03.2023 tarihli *Abbas Yalçın ve Diğerleri* (B. No: 2014/8146) kararında, daha önce verdiği *Atilla Yazar ve Diğerleri* kararına atıfta bulunarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kuralın uygulanması nedeniyle başvurucuların ifade ve toplanma özgürlüklerinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır (§15).
18. Anayasa Mahkemesi 01.06.2023 tarihinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarını Anayasa'ya aykırı bularak iptal etmiştir (No: 2022/120, 2023/107). Mahkeme iptal gerekçesinde, yasa koyucunun *Atilla Yazar* kararının gerektirdiği şekilde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumuna ilişkin gerekli değişiklikleri yapmadığını gözlemlemiştir. Mahkeme, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının kamu makamlarının keyfi uygulamalarını önlemek için yetersiz olduğunu ve başta ifade ve toplanma özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.
19. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının ardından, 02.03.2024 tarihinde Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin iptal edilen fıkralarının yerine yeni bir hüküm getirilmiştir. Özellikle, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararına temel teşkil eden itiraz usulü yerine, yeni hüküm, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin olarak Bölge Adliye Mahkemelerine istinaf hakkı (bkz. 231(12) maddesinin değiştirilmiş hali) tanımaktadır. Sekizinci Yargı Paketi'nde yer alan ve 01.06.2024 tarihinde yürürlüğe giren bu değişiklikle, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231(6). maddesindeki “Sanığın rıza göstermemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez.” ibaresi de metinden çıkarılmıştır.
20. Anayasa Mahkemesi incelemesine geri dönülecek olursa, Mahkeme, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin bireysel başvuruların hiçbirinde şikâyetin esasını değerlendirmemiştir.

21. Anayasa Mahkemesi'nin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlarının çoğu, kamu görevlisine hakaret (Ceza Kanunu madde 125/3-a), Cumhurbaşkanına hakaret (Ceza Kanunu madde 299), Türk milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama (Ceza Kanunu madde 301) veya 3713 sayılı Kanun'un 7(2) maddesi kapsamında terör propagandası gibi ifade özgürlüğü ile bağlantılı suçları içermektedir.
22. Ancak, Anayasa Mahkemesi'nin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararları, AIHM'nin daha önce sorunlu olarak tanımladığı bu yasal hükümlerden kaynaklanan sistemik sorunları ele almakta yetersiz kalmaktadır.
23. *Vedat Şorli/Türkiye* (no. 42048/19, 19.10.2021) davasında, cumhurbaşkanına hakarettten mahkûmiyet kararıyla ilgili olarak, Avrupa Mahkemesi müdahalenin gerekliliğini ele almıştır. Mahkeme, yerel mahkemelerin mahkûmiyet kararlarını, Cumhurbaşkanı'na 125. maddedeki genel hakaret hükümlerine kıyasla diğer bireylerden daha fazla koruma sağlayan Türk Ceza Kanunu'nun 299. maddesine dayandırdıklarını gözlemlemiştir. Mahkeme, 299. maddenin Cumhurbaşkanına hakaret suçu için diğer bireylere kıyasla daha ağır cezalar getirdiğini kaydetmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, hakaret için özel bir kanun yoluyla daha fazla koruma sağlanmasının, ilke olarak, Sözleşme'nin ruhuna aykırı olduğunu vurgulamıştır (§ 46).¹
24. Benzer şekilde, Avrupa Mahkemesi, 3713 sayılı Kanun'un 7(2) maddesi uyarınca mahkûm edilen başvuranlarla ilgili çeşitli davalarda Avrupa Sözleşmesi'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. *Özer/Türkiye* (3) (no. 69270/12, 11.02.2020) kararında, Avrupa Mahkemesi bu konudaki kapsamlı içtihadını ortaya koymuştur.
25. Bu ve benzeri kararlarda vurgulanan temel husus, Türkiye'deki mahkemelerin Türk Ceza Kanunu'nun 125, 299 ve 301. maddeleri ile 3713 sayılı Kanun'un 7 (2). maddesine ilişkin kararlarında Avrupa Mahkemesi tarafından geliştirilen kriterleri dikkate almamasıdır. Bu eksiklik, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararla sınırlı değildir. Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere Türk yargısı, ifade özgürlüğü davalarında Avrupa Mahkemesi tarafından belirlenen standartları sistematik olarak göz ardı etmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin davaların esasını incelemeksizin yalnızca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasıyla ilgili usuli meselelere odaklanan kararları, bu sistemik sorunları çözmekte, yalnızca ertelemektedir.
26. Anayasa Mahkemesi'nin *Attila Yazar* kararının ardından ilk derece mahkemelerine geri gönderilen ceza davalarının yeniden görülmesi de bu sonucu desteklemektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükmün iptal edilmesinden sonra, yeniden yargılama davalarında mahkemeler, ilgili yasal normların doğasında bulunan yapısal sorunları ele almaksızın ceza vermeye devam etmektedir.
27. Anayasa Mahkemesi'nin ihlal tespit ettiği davalar, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca yeniden yargılama yapılmak üzere ilk derece mahkemelerine gönderilmektedir. Ancak yeniden yargılama yapan mahkemeler, Avrupa Mahkemesi tarafından ilgili ceza hükümlerine ilişkin geliştirilen **kriterleri göz ardı etmeye devam etmekte** ve bazı durumlarda ilk yargılamada verilen cezalardan **daha ağır cezalar vermektedir**. Sonuç olarak, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının uygulanmasına ilişkin olarak Anayasa

¹ Bkz. İFÖD'ün *Vedat Şorli v. Türkiye Davasında Üçüncü Taraf Müdahalesi* için: https://ifade.org.tr/reports/IFOD_ECtHR_Vedat_Sorli_Third_Party_Intervention_TR.pdf

Mahkemesi'ne başvuran ve haklarının ihlal edildiğine karar verilen kişiler, **Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru haklarını kullandıkları için cezalandırılmaktadır.**

28. Örneğin, Anayasa Mahkemesi'nin *Abbas Yalçın ve Diğerleri* davasında (Esas no. 2023/820, Karar no. 2024/528, 12.06.2024) verdiği ihlal kararının ardından yeniden görülen bir davada Gölbaşı 2. Asliye Ceza Mahkemesi, kamu görevlisine hakaret suçundan yargılanan sanığa yeniden yargılama sonucunda **adli para cezası** vermiştir. Benzer şekilde, Çorlu 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada (Esas no. 2024/63, Karar no. 2024/554, 26.09.2024), Gölbaşı davasındaki **aynı sanık** yeniden yargılama sonucunda **adli para cezasına** mahkûm edilmiştir. Her iki davada da verilen cezalar, başlangıçta verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararından daha ağır sonuçlar doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin ifade özgürlüğünü korumayı amaçlayan iptal kararıyla çelişen bu kararlar, diğer yeniden yargılamaların sonuçlarına dair endişelere yol açmaktadır.
29. Gölbaşı ve Çorlu'da yeniden yargılama kapsamında yargılanan sanık, Ceza Kanunu'nun 299. maddesi uyarınca Cumhurbaşkanı'na hakaret suçlamasıyla da Gölbaşı 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yeniden yargılanmıştır. Gölbaşı 1. Asliye Ceza Mahkemesi (Esas no. 2023/774, Karar no. 2024/685, tarih 01.11.2024), suçun niteliğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kaldırılmasından önce verilen kararı onamıştır. Avrupa Mahkemesi'nin *Vedat Şorli* kararında Ceza Kanunu'nun 299. maddesine ilişkin tespitlerini göz ardı eden Gölbaşı 1. Asliye Ceza Mahkemesi, sanık hakkında bir kez daha hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı vermiştir.
30. Söz konusu sanık, bu üç yeniden yargılamanın sonuçları farklı ve hatta daha ağır olsaydı hapis cezasıyla karşılaşılabirdi.
31. Son olarak, bir başka yeniden yargılama davasında (Esas no. 2023/282, karar no. 2024/182, 05.06.2024), Anayasa Mahkemesi kararının ardından, İstanbul 35. Ağır Ceza Mahkemesi, terör propagandası yapmakla suçlanan bir sanık hakkında, Avrupa Mahkemesi tarafından öngörülen üç aşamalı testi uygulamadan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Ayrıca, Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı, hükmün açıklanmasına ilişkin sürenin başlangıcı bakımından halihazırda geçmiş olan süreyi hesaba katmak yerine yeniden başlamış gibi ele alındığını göstermektedir.
32. Dolayısıyla, sanık, hükmün açıklanmasının geri bırakılması için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmamış olsaydı, muhtemelen daha avantajlı bir konumda olacaktı. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kapsamındaki denetim süresi neredeyse tamamlanmış olmasına rağmen, Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı, ilk hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı kapsamında halihazırda geçen süreyi göz ardı ederek HAGB'de geçirilmesi gereken süreyi bir şekilde sıfırlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı özünde, başvurucuyu Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak ihlalin giderilmesini talep ettiği için cezalandırıyor gibi görünmektedir.
33. Bu örneklerde görüldüğü üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi'ne taşınan davalarda, sanıklar ihlal kararının ardından yapılan yeniden yargılamada ya daha ağır cezalar almakta ya da geri bırakılan karar kapsamında uzun bir denetim süresiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, bireysel başvuru hakkına müdahale teşkil etmektedir. Özellikle, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının ardından yeniden yargılama yapılması zorunlu olmakla birlikte, bu yeniden yargılamalar

sırasında verilen kararlar, başvuruculara genellikle hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin ilk karardan daha ağır cezalar içermektedir.

34. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen bir kararın ardından da benzer bir sonucun ortaya çıkması muhtemeldir. Bu durum, Avrupa Mahkemesi'nden ihlal kararı alan başvuru sahiplerinin anlamlı bir telafi elde edeceklerine dair güvenlerini sarsma ve başvurucuları yerel mahkemelerde yeniden yargılama talep etmekten caydırma riski taşımaktadır.
35. Bu absürt sonucun önüne geçebilmek için, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ya da Anayasa Mahkemesi'nin verdiği ihlal kararları sonrası yapılan yeniden yargulamalarda verilecek cezanın ilk yargılamada verileden daha ağır olamayacağı açıklıkla söylenmelidir.
36. Daha önemlisi, Türk Ceza Kanunu'nun 299. maddesi gibi AİHM'nin kanun niteliğinden yoksun bulunduğu hükümlerin yeniden yargulamalarda uygulanmamasını sağlamaktır. Bunun için İFÖD, *Biol ve Durukan* kararının uygulanmasının izlenmesinin diğer ifade özgürlüğü karar grupları olan *Artun ve Güvener*, *Akçam*, *Nedim Şener* ve *Öner ve Türk* kararları çerçevesinde yapılmasını önermektedir.
37. Anayasa Mahkemesi'nin *Atilla Yazar* kararının ardından, Hükümet'in Bakanlar Komitesi'ne **yeniden yargulamaların sonuçlarına ilişkin ayrıntılı istatistikler** sunması zorunludur. Bu istatistikler, beraat eden başvuru sahiplerinin sayısını, daha ağır cezalara çarptırılanları ve yeniden yargılama sonucunda hükmün açıklanmasının geri bırakılması kapsamında denetim süreleri yeniden başlatılanları içermelidir. Bu tür **kapsamlı veriler**, kararın pratikteki sonuçları ve uygulanan tedbirlerin etkililiği hakkında değerli bilgiler sunacaktır.
38. Türkiye'de ifade özgürlüğü giderek daha fazla tehdit altında kalmakta ve bireyler görüşlerini dile getirmekten daha fazla çekinir hale gelmektedir. Bu bağlamda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının kaldırılmasının ardından yapılan yeniden yargulamalarda mahkemelerin kararlarında ifade özgürlüğüne öncelik verip vermediklerinin izlenmesi büyük önem taşımaktadır. Yukarıda belirtilen davaların da gösterdiği üzere, mahkemeler ifade özgürlüğünü göz ardı eden ve dolayısıyla Avrupa Sözleşmesi tarafından güvence altına alınan temel hak ve özgürlükleri tehlikeye atan kararlar vermektedirler. Dolayısıyla, *Durukan & Biol* kararının uygulanmasının izlenmesi Türkiye'de ifade özgürlüğünün korunması için önem taşımaktadır.

Sonuç ve Öneriler

39. İFÖD, *Durukan & Biol v. Türkiye* davasında AİHM tarafından tespit edilen sorunların, daha ağır sonuçların ortaya çıkmasını önleyecek tedbirler alınmadığı takdirde, yeniden yargılama sürecinde de devam edeceğine inanmaktadır.
40. Söz konusu suçların 3713 sayılı Kanun'un 7(2) maddesi veya Türk Ceza Kanunu'nun 299. maddesi kapsamında doğrudan ifade özgürlüğüyle ilgili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının ardından yeniden yargılması yapılan davaların yakından izlenmesi elzemdir. Bu izleme özellikle Avrupa Mahkemesi içtihadının uygun şekilde uygulanıp uygulanmadığını değerlendirmelidir.
41. Yukarıda belirtilenler ışığında İFÖD, Bakanlar Komitesi'ne aşağıdaki hususları önermektedir:
  - i. **Bu karar diğer ifade özgürlüğü kararlarıyla birlikte izlenmelidir.** Bu yaklaşım, Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra Avrupa Mahkemesi içtihadının ne ölçüde

takip edildiğinin değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır. Uygulamanın toplu olarak izlenmesi, Türkiye'de yargıda ifade özgürlüğüne ilişkin sistemik değişiklikler veya süregelen sorunlar hakkında fikir verecektir.

- ii. **Anayasa Mahkemesi'nin kararının ardından yeniden yargılamalarla ilgili olarak Hükümetten ayrıntılı istatistikler talep edilmelidir.** Hükümet, kaç kişinin beraat ettiği, kaç kişinin mahkûm olduğu ve kaç kişinin hükmün açıklanmasını geri bırakılması kapsamında denetim sürelerinin uzatıldığı da dahil olmak üzere yeniden yargılamaların sonuçlarına ilişkin veri sağlamalıdır. Bu bilgiler, Anayasa Mahkemesi'nin kararının pratikteki sonuçlarını ve ilgili yasal hükümlerin sistematik uygulamasını anlamak açısından kritik önem taşımaktadır.
  - iii. **Hükümetten, Avrupa Mahkemesi tarafından kanun niteliği taşımadığına karar verilen kanunların (Ceza Kanunu'nun 299. maddesi gibi) artık uygulanmadığına dair resmi bir beyan talep edilmelidir.** Böyle bir beyan, Avrupa Mahkemesi tarafından sorunlu olarak tanımlanan mevzuat hükümlerinin artık Sözleşme'yi ihlal edecek şekilde yürürlükte olmadığına dair açıklık ve güvence sağlayacaktır. Bu ilkeye uyulmasının sağlanması, Avrupa Mahkemesi'nin içtihadı doğrultusunda ifade özgürlüğü standartlarının korunması için zorunludur.
42. İFÖD ayrıca Komite'ye, uluslararası standartlara uyulmasını sağlamak ve ifade özgürlüğünü etkin bir şekilde korumak için Avrupa Mahkemesi'nin *Durukan ve Birol/Türkiye* kararının uygulanmasını denetlemeye devam etmesini tavsiye etmektedir.

İfade Özgürlüğü Derneği – İFÖD (Türkiye)

Web: <https://ifade.org.tr> Twitter: @ifadeorgtr

İfade Özgürlüğü Derneği (“İFÖD”), düşünce ve ifade özgürlüğü hakkını korumak ve geliştirmek amacıyla Ağustos 2017’de resmi olarak kurulmuştur. Dernek, herkesin düşünce ve ifade özgürlüğüne, bilgiye erişim ve bilgiyi yayma hakkına sahip olduğu bir toplum öngörmektedir.